Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 29. 3. 2012, sp. zn. 8 Tdo 325/2012, ECLI:CZ:NS:2012:8.TDO.325.2012.1

Číslo: 24/2014

Právní věta:

Omluvitelný právní omyl pachatele ve smyslu § 19 tr. zákoníku nemůže spočívat v tom, že s ohledem na argumentaci uplatněnou v jím podané správní žalobě, aniž vyčkal rozhodnutí o ní, měl za to, že se žádného přestupku v minulosti nedopustil. Naopak se jedná o omyl, kterého se mohl vyvarovat (tj. omyl neomluvitelný), když protiprávnost činu mohl rozpoznat bez zřejmých obtíží právě vzhledem k tomu, že nikdo nemůže pravomocné a vykonatelné rozhodnutí orgánu veřejné moci nerespektovat jen na základě toho, že s takovým rozhodnutím vnitřně nesouhlasí.

Soud: Nejvyšší soud

Datum rozhodnutí: 29.03.2012

Spisová značka: 8 Tdo 325/2012

Číslo rozhodnutí: 24

Číslo sešitu: 5

Typ rozhodnutí: Usnesení

Hesla: Omyl právní

Předpisy: § 19 odst. 1 tr. zákoníku
§ 19 odst. 2 tr. zákoníku

Druh: Rozhodnutí ve věcech trestních

Sbírkový text rozhodnutí:

Nejvyšší soud odmítl dovolání obviněného D. H. proti usnesení Městského soudu v Praze ze dne 6. 12. 2011, sp. zn. 61 To 458/2011, který rozhodl jako soud odvolací v trestní věci vedené u Obvodního soudu pro Prahu 1 pod sp. zn. 2 T 13/2011.

Z o d ů v o d n ě n í :

Obvodní soud pro Prahu 1 rozsudkem ze dne 13. 9. 2011, sp. zn. 2 T 13/2011, uznal obviněného D. H. vinným, že „dne 6. 1. 2011 v době od 16.00 hod. do 16.05 hod. řídil v P., a to nejméně v ulicích N., P., S. a N., své osobní motorové vozidlo tov. zn. A., stříbrné barvy, přičemž byl zadržen hlídkou Policie ČR, ačkoliv si byl vědom toho, že mu byl rozhodnutím Magistrátu hl. m. P., sp. zn. S-MHMP 313203/2009/Duš, ze dne 4. 11. 2009, které ve spojení s rozhodnutím Ministerstva dopravy, odboru provozu silničních vozidel, č. j. 125/2010-160-SPR/3, ze dne 18. 3. 2010, s právní mocí dne 19. 3. 2010, uložen mimo jiné zákaz řízení motorových vozidel všeho druhu na dobu 12 měsíců s účinností

ode dne nabytí právní moci, tj. od 19. 3. 2010 do 19. 3. 2011, přičemž rozhodnutí Magistrátu hl. m. P. převzal dne 13. 11. 2009 a rozhodnutí Ministerstva dopravy ve srozumění s odvoláním podaným jeho právním zástupcem pak prostřednictvím tohoto právního zástupce dne 19. 3. 2010, přičemž o jeho existenci se musel osobně dozvědět nejpozději dne 28. 4. 2010 v souvislosti s podáním správní žaloby proti oběma shora uvedeným rozhodnutím k Městskému soudu v Praze prostřednictvím svého právního zástupce“.

Takto popsané jednání obviněného soud právně kvalifikoval jako přečin maření výkonu úředního rozhodnutí a vykázání podle § 337 odst. 1 písm. a) tr. zákoníku a podle § 337 odst. 1 tr. zákoníku mu uložil trest odnětí svobody v trvání šesti měsíců, jehož výkon podle § 81 odst. 1 a § 82 odst. 1 tr. zákoníku podmíněně odložil na zkušební dobu v trvání osmnácti měsíců. Podle § 73 odst. 1 tr. zákoníku mu uložil rovněž trest zákazu činnosti spočívající v zákazu řízení motorových vozidel všeho druhu na dobu osmnácti měsíců.

Proti citovanému rozsudku podal obviněný odvolání, o němž Městský soud v Praze rozhodl usnesením ze dne 6. 12. 2011, sp. zn. 61 To 458/2011, tak, že je podle § 256 tr. ř. zamítl.

Proti rozhodnutí odvolacího soudu podal obviněný prostřednictvím obhájkyně JUDr. M. U. dovolání, v němž uplatnil dovolací důvody podle § 265b odst. 1 písm. g) a l) tr. ř.

Obviněný v prvé části svého obsáhlého podání rekapituloval námitky uplatněné již v rámci správního řízení i ve správní žalobě, tedy že rozhodnutí o opravném prostředku proti rozhodnutí Magistrátu hl. m. P. ze dne 4. 11. 2009, sp. zn. S-MHMP 313203/2009/Duš, nepřevzal osobně a že v důsledku uplynutí roční prekluzivní lhůty zanikla jeho odpovědnost za přestupek. Dále poměrně obsáhle komentoval své počínání vztahující se k průběhu správního řízení, mimo jiné poukazoval na skutečnost, že v rámci dokazování namítl, aby bylo hlavní líčení odročeno na dobu, kdy bude skončeno soudní projednání správní žaloby. Jeho návrhy však soudy zamítly, a proto považoval jejich skutková zjištění za neúplná. Odvolacímu soudu vytkl také to, že nepřipustil jako další listinný důkaz dokument označený jako „doplnění žaloby“.

Podle názoru obviněného došlo postupem soudů obou stupňů k porušení zákonných ustanovení § 89 a násl. tr. ř. Soudy, které mají provádět dokazování za účelem prokázání, zda se skutek stal, zda jej spáchal obviněný, za jakých pohnutek apod., však ve svých rozhodnutích pouze uvedly, že se (obviněný) k činu doznal, a další důkazy neprováděly. Nezjišťovaly především ty skutečnosti, zda došlo ke spáchání přestupku v době od 1. 11. 2006 do 18. 5. 2007, zda odnětí řidičského oprávnění bylo oprávněné (prý nedosáhl dvanácti bodů) a zda jednal v omluvitelném právním omylu. Soudy nepřipustily jako důkaz výslech svědkyně J. B. a nezabývaly se ani zásadou v pochybnostech ve prospěch obviněného.

Obviněný zdůraznil, že ze skutkové věty vyplývá, že věděl, že nemůže řídit motorové vozidlo, protože nemá řidičské oprávnění, v rámci správního řízení se však domáhá rozhodnutí, že o této okolnosti nevěděl, protože mu nebylo správně doručeno. Přestupky měl spáchat v období od 1. 11. 2006 do 18. 5. 2007 a měl dosáhnout 12 bodů, o čemž měl být vyrozuměn dne 31. 5. 2007 (fikce doručení nastala dne 22. 6. 2007). Dne 22. 6. 2008 tedy mohl požádat o vrácení řidičského oprávnění, ale nevěděl, že mu bylo odňato. Dne 30. 3. 2009, když byl kontrolován Policií České republiky, mu bylo sděleno, že řídil bez řidičského oprávnění. Zjištění, zda došlo nebo nedošlo k zániku odpovědnosti za přestupek, považoval za stěžejní nejen pro správní řízení, ale zejména pro určení trestněprávní odpovědnosti.

Nesprávné právní posouzení věci dovolatel spatřoval v tom, že soudy nehodnotily, zda jeho jednání je natolik společensky škodlivé, aby byl namístě trestněprávní postih. Samotné jednání totiž podle skutkové věty trvalo pouhých 5 minut, což je pro spáchání přečinu maření výkonu úředního rozhodnutí nedostatečné.

Obviněný znovu zopakoval, že jednal v omylu právním, protože vůbec nevěděl, že mu bylo odňato řidičské oprávnění. Proto nemohl spáchat ani úmyslný, ani žádný jiný trestný čin. Pokud by soudy nižších stupňů řádně provedly dokazování a především jím navrhované důkazy správním spisem apod., musely by dospět k závěru, že je jeho trestní odpovědnost vyloučena. Vzhledem k uvedenému navrhl (aniž citoval konkrétní zákonná ustanovení), aby Nejvyšší soud zrušil obě napadená rozhodnutí a věc přikázal soudu prvního stupně, aby ji znovu projednal a rozhodl.

K podanému dovolání se vyjádřil státní zástupce Nejvyššího státního zastupitelství, který k námitkám obviněného stran správního řízení uvedl, že v trestním řízení soudy zjišťují pouze tolik, zda existuje pravomocné rozhodnutí soudu nebo jiného orgánu veřejné moci, kterým byla pachateli určitá činnost zakázána. V žádném případě nelze v rámci trestního řízení provádět přezkum věcné správnosti takovéhoto rozhodnutí. Velká část námitek obviněného však směřovala právě proti věcné správnosti správních rozhodnutí Magistrátu hlavního města P. a Ministerstva dopravy ČR, kterými mu byla uložena mj. sankce zákazu řízení motorových vozidel, popř. proti věcné správnosti ještě starších správních rozhodnutí (patrně těch, na jejichž podkladě v minulosti pozbyl řidičské oprávnění v důsledku tzv. vybodování). Takovéto námitky státní zástupce považoval za naprosto irelevantní. Obdobně další výhrady dovolatele, jimiž zpochybnil rozsah a kvalitu provedeného dokazování a prosazoval vlastní skutkovou verzi, označil za výhrady obsahově dovolací důvod nenaplňující.

K námitkám týkajícím se subjektivní stránky trestného činu státní zástupce uvedl, že ze samotného opakovaně zdůrazňovaného podání správní žaloby vyplývá, že obviněný věděl o existenci pravomocného správního rozhodnutí, kterým mu byl vysloven zákaz řízení motorových vozidel. Pokud se domáhal aplikace ustanovení § 18 tr. zákoníku o skutkovém omylu s odkazem na omyl o existenci okolnosti vylučující protiprávnost (patrně měl na mysli krajní nouzi ve smyslu § 28 tr. zákoníku), pak jde opět o námitku primárně skutkovou, která vychází z jeho verze okolností, za kterých převzal řízení motorového vozidla.

Státní zástupce dále uvedl, že obviněný přesně nespecifikoval, v čem by měl právní omyl (§ 19 tr. zákoníku) spočívat, toliko poukázal na podanou správní žalobu. Formulace použité v dovolání nasvědčovaly spíše tomu, že jeho právní omyl měl spočívat v tom, že s ohledem na argumentaci uplatněnou ve správní žalobě měl za to, že se žádného přestupku v minulosti nedopustil. Taková námitka je však bezpředmětná, neboť by šlo o omyl, kterého bylo možno se vyvarovat, když protiprávnost činu mohl rozpoznat bez zřejmých obtíží. Lapidárně řečeno, každému dospělému duševně zdravému člověku musí být jasné, že občan nemůže pravomocné a vykonatelné rozhodnutí orgánu veřejné moci podle své úvahy respektovat či nerespektovat na základě toho, že s takovým rozhodnutím vnitřně nesouhlasí.

Za relevantní však státní zástupce považoval ty výhrady, kterými obviněný poukazoval na absenci materiálního znaku trestného činu a domáhal se posouzení věci z hlediska ustanovení § 12 odst. 2 tr. zákoníku. Tuto námitku však nepovažoval za důvodnou. K otázce materiálního znaku trestného činu uvedl, že trestní zákoník vychází z formálního pojetí trestného činu (§ 13 tr. zákoníku) a s korektivem tzv. materiálního znaku daného potřebným stupněm nebezpečnosti činu pro společnost již neoperuje. K otázce aplikace § 12 odst. 2 tr. zákoníku v obecné rovině uvedl, že trestní zákoník v citovaném ustanovení ani jinde neurčuje žádná hlediska pro stanovení konkrétní míry či stupně společenské škodlivosti činu. Proto platí, že každý protiprávní čin, který vykazuje znaky uvedené v trestním zákoníku a který je v něm označen za trestný, je trestným činem. V obecné rovině tedy lze považovat takový čin vždy za společensky škodlivý. Opačný závěr stran zjištění nedostatečné společenské škodlivosti činu by bylo možné učinit jen zcela výjimečně v případech, v nichž z určitých závažných důvodů není vhodné uplatňovat trestní represi.

Za výjimečnou okolnost zakládající nedostatek škodlivosti činu však podle státního zástupce nelze považovat okolnost, že řízení motorového vozidla trvalo kratší dobu. V tomto směru poukázal na

rozhodnutí Nejvyššího soudu sp. zn. 8 Tdo 950/2011, podle kterého skutková podstata uvedeného přečinu může být naplněna s ohledem na konkrétní okolnosti případu i jednorázovým jednáním, a zejména rozhodnutí ve věci sp. zn. 3 Tdo 956/2011, podle kterého ani ujetí velmi krátké vzdálenosti (ve věci, které se týkalo toto rozhodnutí, šlo dokonce jen o ujetí několika metrů za účelem přeparkování) nevylučuje trestní odpovědnost za uvedený přečin. V předmětné trestní věci navíc byla škodlivost činu zvyšována skutečností, že obviněný řídil motorové vozidlo v podmínkách intenzivního silničního provozu existujícího v centru P., nikoli např. někde na odlehlé místní komunikaci. Jízdu ukončil nikoli v důsledku rozhodnutí jeho samotného, ale v důsledku zásahu příslušníků Policie ČR.

Státní zástupce své vyjádření shrnul konstatováním, že dovolací námitky obviněného zčásti neodpovídají deklarovaným dovolacím důvodům, zčásti jde o námitky zjevně nedůvodné. Proto navrhl, aby Nejvyšší soud podané dovolání podle § 265i odst. 1 písm. e) tr. ř. odmítl. Současně souhlasil, aby Nejvyšší soud v souladu s ustanovením § 265r odst. 1 písm. a) tr. ř. učinil rozhodnutí v neveřejném zasedání. S rozhodnutím věci v neveřejném zasedání vyjádřil souhlas i pro případ jakéhokoli jiného nežli výše navrhovaného rozhodnutí (§ 265r odst. 1 písm. c/ tr. ř.).

Nejvyšší soud jako soud dovolací shledal, že v této trestní věci je dovolání přípustné, že bylo podáno osobou oprávněnou, v zákonné lhůtě a na místě, kde lze podání učinit, a splňuje i obligatorní náležitosti obsahu dovolání uvedené v § 265f odst. 1 tr. ř.

Protože dovolání lze podat jen z důvodů taxativně vyjádřených v § 265b tr. ř., Nejvyšší soud dále posuzoval, zda vznesené námitky naplňují jím uplatněné dovolací důvody.

Pokud obviněný uplatnil dovolací důvod podle § 265b odst. 1 písm. l) tr. ř., je na místě uvést, že na jeho základě lze dovolání podat, jestliže bylo rozhodnuto o zamítnutí nebo odmítnutí řádného opravného prostředku proti rozsudku nebo usnesení uvedenému v § 265a odst. 2 písm. a) až g) tr. ř., aniž byly splněny procesní podmínky stanovené zákonem pro takové rozhodnutí nebo byl v řízení mu předcházejícím dán důvod dovolání uvedený v § 265b odst. 1 písm. a) až k) tr. ř. Z obsahu podání je zřejmé, že tento dovolací důvod obviněný uplatnil v jeho druhé alternativě, neboť tvrdil, že v řízení, které předcházelo vydání napadeného rozhodnutí, byl dán důvod dovolání uvedený v § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř.

Důvod dovolání podle § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř. je dán tehdy, jestliže rozhodnutí spočívá na nesprávném právním posouzení skutku nebo jiném nesprávném hmotně právním posouzení. V rámci takto vymezeného dovolacího důvodu je možno namítat, že skutek, jak byl v původním řízení zjištěn, byl nesprávně kvalifikován jako určitý trestný čin, ačkoli šlo o jiný trestný čin, nebo se o trestný čin vůbec nejednalo. Důvody dovolání jako specifického opravného prostředku jsou koncipovány tak, že v dovolání není možno namítat neúplnost dokazování, způsob hodnocení důkazů a nesprávnost skutkových zjištění. Nejvyšší soud jakožto soud dovolací nemůže přezkoumávat a posuzovat postup hodnocení důkazů soudy obou stupňů ve věci. V dovolacím řízení je naopak povinen vycházet z jejich konečného skutkového zjištění a teprve v návaznosti na to zvažovat právní posouzení skutku.

Většina námitek obviněného, které ve svém mimořádném opravném prostředku uplatnil a o něž existenci citovaného dovolacího důvodu opřel, v tomto ohledu nemohla obstát. Tak tomu bylo u těch výhrad, jimiž zásadně napadal pouze rozsah provedeného dokazování soudy obou stupňů (opakovaně zdůrazňoval, že soudy neprovedly jím navrhované důkazy, zejména výslech svědkyně J. B.) a způsob hodnocení důkazů z jejich strany (namítal, že nebyl řádně zjištěný skutkový stav věci, nebo že se neprokázalo, zda trvá jeho odpovědnost za přestupek). Tím primárně napadal správnost učiněných skutkových zjištění a v důsledku toho se domáhal jejich změny ve svůj prospěch; teprve z takto tvrzených nedostatků (tedy až sekundárně) dovozoval údajně nesprávné právní posouzení skutku, jímž byl uznán vinným. Takovou argumentaci ovšem pod uvedený dovolací důvod (ale ani pod žádný jiný) podřadit nelze.

Dovolací důvod podle § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř. však obviněný uplatnil relevantně v té části, v níž namítal, že po subjektivní stránce nevěděl, že řídí vozidlo bez řidičského oprávnění, takže soudy obou nižších stupňů se s ní musely vypořádat. Přiléhavě přitom poukázaly na to, že sám obviněný již v protokolu o výslechu v rámci zkráceného přípravného řízení na stranách 8 a 9 spisu uvedl, že o zákazu řízení (motorových vozidel) ví minimálně od srpna roku 2010, kdy byl kontrolován Policií České republiky. Tuto jeho vědomost lze navíc dovodit i z dalších okolností případu. Předně již ve správním řízení byl zastoupen obhájkyní, takže musel být o všech s tím souvisejících skutečnostech dobře zpraven, zvlášť za situace, kdy využíval všech přípustných opravných prostředků. Rozhodnutí Magistrátu hl. m. P. ze dne 4. 11. 2009, sp. zn. S-MHMP 313203/2009/Duš, kterým mu mimo jiné byl uložen právě zákaz řízení motorových vozidel všeho druhu na dobu dvanácti měsíců, osobně převzal. Odvolací správní orgán (Ministerstvo dopravy) po věcné stránce v rámci odvolacího řízení napadené rozhodnutí nijak neměnil, pouze opravil chybu v psaní ve skutkové větě (místo V. n. V. ul.), tudíž námitky obviněného, že mu do vlastních rukou nebylo doručeno rozhodnutí ukládající mu povinnosti, jsou zavádějící.

Dovolatel v souvislosti s nenaplněním subjektivní stránky trestného činu dále v obecné rovině namítl, že jednal v omylu právním omluvitelném, blíže však nespecifikoval, v čem by tento právní omyl (§ 19 tr. zákoníku) měl spočívat (v podstatě jen poukázal na podanou správní žalobu). Formulace použité v dovolání nasvědčovaly spíše tomu, že jeho právní omyl měl spočívat v tom, že s ohledem na argumentaci uplatněnou ve správní žalobě měl za to, že se žádného přestupku v minulosti nedopustil (taková námitka je však bezpředmětná, jak správně poznamenal státní zástupce, neboť by šlo o omyl, kterého se mohl vyvarovat, když protiprávnost činu mohl rozpoznat bez zřejmých obtíží), případně tomu, že měl na mysli spíše omyl skutkový negativní.

Pro tuto druhou alternativu je vhodné dodat, že skutkového omylu se dopustí, kdo při spáchání činu nezná ani nepředpokládá jako možnou skutkovou okolnost, která je znakem trestného činu, nejedná úmyslně; tím není dotčena odpovědnost za trestný čin spáchaný z nedbalosti (§ 18 odst. 1 tr. zákoníku).

Obviněný v této spojitosti tvrdil, že okolnost, že řídí motorové vozidlo přesto, že mu tato činnost byla zakázána, mu nebyla v době spáchání činu známa. Vzhledem ke zjištěním, která vyšla v dokazování najevo, skutkovému stavu fixovanému ve skutkové větě rozsudku i samotnému doznání obviněného je zřejmé, že také tato jeho námitka je ryze účelová.

V závěru svého mimořádného opravného prostředku obviněný rovněž tvrdil, že jeho jednání nebylo dostatečně společensky škodlivé a že tudíž trestněprávní postih není namístě.

Společenská škodlivost v současné době není zákonným (formálním) znakem trestného činu. Má význam jen jako jedno z hledisek pro uplatňování zásady subsidiarity trestní represe ve smyslu § 12 odst. 2 tr. zákoníku. Proto také trestní zákoník nevymezuje žádná hlediska pro stanovení konkrétní míry či stupně společenské škodlivosti činu, který se má považovat za trestný čin. Zásadně tedy platí, že každý protiprávní čin, který vykazuje všechny znaky uvedené v trestním zákoníku, je trestným činem, takže ho obecně nelze považovat za čin, který není společensky škodlivý. Opačný závěr v podobě konstatování nedostatečné společenské škodlivosti činu by bylo možné učinit jen zcela výjimečně v případech, v nichž z určitých důvodů není vhodné uplatňovat trestní represi, a pokud posuzovaný čin svou závažností neodpovídá ani těm nejlehčím, běžně se vyskytujícím trestným činům dané právní kvalifikace (blíže srov. například usnesení Nejvyššího soudu ze dne 19. 1. 2011, sp. zn. 5 Tdo 17/2011, publikované v Souboru trestních rozhodnutí Nejvyššího soudu, sešit 75, pod č. T 1378.).

V projednávané věci je zjevné, že obviněný, ač mu bylo známo, že mu byl ve správním řízení uložen zákaz řízení motorových vozidel, tento zákaz očividně v kritické době nedodržoval. Proto je zcela na

místě, aby na něho bylo působeno normami práva trestního (soudy nižších instancí tak učinily uložením podmíněného trestu odnětí svobody spojeného s trestem zákazu činnosti).

Nejvyšší soud dovolání obviněného jako zjevně neopodstatněné odmítl podle § 265i odst. 1 písm. e) tr. ř.